POSTNINA PLAČANA V GOTOVINI. V LJUBLJANI, DNE 5. JANUARJA 1936 POSAMEZNA ŠTEVILKA DIN 1·—

NAŠA MISEL

LETO I. OMLADINSKI KULTURNO-POLITIČNI LIST ŠT. 3
IZHAJA ŠTIRINAJSTDNEVNO. CELOLETNA NAROČNINA ZNAŠA 18 DIN

Ljubljana, 5. I. 1936.

Eno najtežjih vprašanj, ki zanima mladega človeka in posebno akademika, je — kakšen naj bo njegov odnos do političnih strank. V današnjih razrvanih časih je to vprašanje gotovo še težje, zato pa tem bolj potrebno, da se razjasni in pravilno reši. V današnjem uvodniku bomo povedali, kako gledamo na obstoječe politične stranke in grupacije v državi. Kar bo napisano, prav gotovo ne bodo samo misli uredništva našega lista. Tolmačili bomo obenem razpoloženje velike večine samostojno in trezno mislečih mladih ljudi.

Tu ne bomo razpravljali o vseh političnih strankah oz. grupacijah. Omejili se bomo le na velike politične skupine, ker le one morejo priti v bodočnosti na državno oblast. Govorili bomo o JRZ, tkzv. združeni opoziciji in pohorski akciji. Stavljamo si stvarno in konkretno vprašanje: ali bi mogli pri volitvah zaupati svoje glasove eni izmed imenovanih političnih strank oz. grupacij? To vprašanje je enostavno, toda zadeva v bistvo stvari. Zato ga bomo poizkusili rešiti. Ne bomo se spuščali v razglabljanje, katera izmed imenovanih skupin ima najboljši program. Od programa do njegove ostvaritve je še daleč. V glavnih črtah si moremo biti na jasnem. Eni govore, da je treba rešiti hrvatsko vprašanje. Drugi so mnenja, da je treba vrniti ljudstvu vse politične svoboščine, torej uvesti popolno demokracijo (nekateri zahtevajo celo neposredno demokracijo). Tretji mislijo, da je treba voditi unitaristično jugoslovensko politiko. Četrti zopet, da je treba v državno upravljanje vrniti poštenje in pravico. Peti ima v programu reforme za naše socialno in gospodarsko življenje, ki pa imajo v veliki večini samo teoretično vrednost. Poleg imenovanega čujemo še druge načrte in predloge, saj je znano, da ima pri nas skoraj vsak človek poseben načrt ali recept, o katerem smatra, da je najboljši. Ako razmišljamo o vseh teh stvareh, moremo ugotoviti: vsi imajo prav v tem, kar trdijo. Tudi mi smo mnenja, da bi se z rešitvijo hrvatskega vprašanja položaj v državi mnogo izboljšal. Prenehala bi ona težka psihoza, ko se je smatralo, da je skoraj vsak tretji državljan protidržavni element. Tudi mi smo za demokracijo, ki je edino pravilna vladavina modernega in zdravega naroda. Prav tako smo zato, da se vodi jugoslovenska, to je, vsenarodna politika in da se vrne v državno upravljanje poštenje in pravica.

Pa vendar moramo odkrito priznati in povedati, da mladi ljudje ne bi mogli glasovati za kandidate imenovanih treh skupin. Tu naj omenimo, da se nam včasih zdi, kakor da politiki ne vodijo resnične politike, t. j. da resnično skrbe za blagostanje naroda. Zdi se nam, kakor da oni vodijo politiko zaradi politike same, ali pa, da se ji ne morejo odtegniti zaradi navade, ker jo vodijo že od svojih mladih let. Mogoče se motimo. Pa vendar to, kar smo sedaj rekli, ni vzrok temu, da ne bi mogli glasovati za kandidate imenovanih treh skupin. Vzrok je mnogo globlji, ako hočete psihološki ali celo sociološki. Mladi ljudje vidimo, da so nastopili novi časi, nove razmere. Vidimo pred seboj težave in trpljenje jugoslovenskega ljudstva. Te težave gotovo niso samo v tem, da ni rešeno hrvatsko vprašanje, niti samo v tem, da ima ljudstvo premalo svoboščin, niti samo v tem, da se ne vodi prava jugoslovenska politika ali da ni v našem življenju poštenja in pravice. Vidimo pred seboj težko krizo. Toda ta kriza ni samo politična, kakor bi izgedalo iz programa in gesel naših političnih strank, marveč je predvsem ekonomska, duhovna in moralna kriza. To je težka kriza našega človeka in naše družbe, v kateri propadajo ljudje fizično, duševno in moralno. Problemi ki jih stavlja pred nas nov položaj, so mnogo težji in usodnejši, kot je hrvatsko vprašanje ali pa vprašanje unitarizma. Danes gre za fizično in duhovno življenje celega naroda in vsakega poedinca. Zato smatramo, da so ti problemi, ki se rešujejo danes, postranske važnosti. Ni naša naloga, da bi učili izkušene politike, kaj bi bilo danes potrebno. V gornjih izvajanjih nismo postavili svojega programa, ker k temu nismo pozvani. Pokazali smo le, da smo z današnjim položajem in dosedanjim delom naših politikov nezadovoljni.

Pa še druga stvar je, ki nas odvaja od naših politikov. Mladi ljudje čutimo, da smo mnogo drugačni kakor oni, da so naši nazori in naši pogledi na življenje povsem drugi. Preživeli smo in še preživljamo težko krizo. Preživljamo jo z vsem svojim bitjem. Mladi ljudje na lastni koži čutimo vso težo življenja. Zato smo zasovražili vso gnusnost in amoralnost današnjih razmer. Rekli smo: tako ne sme iti dalje! Vživeli smo se v težke razmere in smo se v njih predrugačili. Dobili smo nove poglede na življenje, na narod in državo. Ljudje starejših generacij, med njimi tudi naši politiki, pa se niso nič spremenili. Oni preživljajo krizo le s pametjo, ne pa z dušo in srcem. Tako hočejo pač zakoni človeške prirode. Oni žive prav tako in imajo ista načela, ki so bila dobra in na mestu v starih in že minulih časih. Toda novi čas bo šel preko njih. Mladi ljudje smo doumeli novo dobo in živimo v novi stvarnosti. Nam so tuji in nerazumljivi vsi oni programi in gesla, ki jih politiki servirajo ljudstvu.

ČITATELJEM!

Prejeli ste 3. številko našega lista. Iz dosedanje vsebine ste mogli v glavnih obrisih spoznati namen in težnje »Naše misli«. Upamo, da ste nas pravilno razumeli.

Prepričani smo, da se mnogi izmed vas strinjate z našim delom in z našimi nazori. V tem slučaju se gotovo ne štejete več le med naše čitatelje, marveč se smatrate za naše simpatizerje ali somišljenike. Zato vas pozivamo, da stopite v krog naših sotrudnikov. Na ta način boste pomagali pri delu za uresničenje naših skupnih teženj. Uredništvo.

POPULACIJSKI PROBLEM

Že dolgo se raspravlja v našem časopisju, revijah in zborovanjih o dovolitvi splava radi socialnih razlogov. Eni trde, da bi bil tak način poseganja v naravni tok stvari smrtni greh, drugi so prepričani da je to nujno potrebno, tretji izrabljajo to v svrho svoje politične propagande i. t. d.

Prepričani, da so že drugi dovolj govorili o etični in medicinski strani problema se ne bomo tega tu ponovno dotikali. O tem si lahko vsakdo sam, v soglasju s svojim svetovnim nazorom ustvari lastno mnenje. Zato še ni rečeno, da odrekamo etiki in morali v tem slučaju vsako vrednost. Priznati pa moramo, da bi bil krivičen, vsiljen in prej ali slej obsojen na neuspeh vsak etičen princip, ki ne odgovarja obstoječim splošnim potrebam oziroma položaju.

Vprašanje je, ali ima država v današnjih razmerah pravico zahtevati od svojih državljanov naj se razmnožujejo. To je stvarna vsebina celotnega problema, vse ostalo je le njegov okvir. Na to vprašanje bomo skušali odgovoriti. Pred tem pa so potrebne še neke osnovne idejne ugotovitve.

Človek je član skupnosti. Ljudje so si ustvarili višje socialne tvorbe zato, da bi v njih oziroma z njimi dosegli razne skupne smotre. Zaveden posameznik mora te skupne smotre vedno priznavati in jih v slučaju potrebe predpostaviti svojim osebnim interesom, ki so dovoljni le tedaj, ako ne nasprotujejo višnjemu skupnemu interesu. Ako bi poedinec ne hotel tega napraviti prostovoljno, ga skupnost lahko prisili na spoštovanje svojih upravičenih zahtev.

Iz tega sledi, da ima država kot najvišja socialna tvorba pravico zahtevati, seveda v kolikor je to praktično sploh možno, odsvojih članov naj se razmnožujejo. Čim večje bo število delavnih rok in postavnih teles, tem večje bo blagostanje, tem večja bo državna moč in sigurnost. Tako je, ali vsaj tako bi moralo biti.

Predpogoj za upravičenost in učinkovitost tem načelom odgovarjajoče populacijske politike pa so ekonomsko socialne razmere. Ako je zrelemu človeku nemogoče vstvariti in vzdrževati lastno rodbino, primerna vzgoja otrok, ne bo pomagal noben zakon, stvar bo nujno šla svojo pot, če ne javno pa tajno. Sodišče itak ne more kaznovati neznanih mu krivcev, siliti ljudi, da bi se ženili in imeli potomstvo.

Poglejmo torej kaj nam govore številke, kakšni pogoji so dani za rodbinsko življenje. V rodbini namreč vidimo osnovno družbino celico, temelj države, glavni predpogoj za pravilen in uspešen razvoj, rast ter vzgojo novih naraščajev.

(Nadaljevanje na 2. strani)

PRVA SEDNICA S. J. N. A. O.

Oplenačka rezolucija od 17 decembra 1934 je bila neposredni povod osnivanju Saveza jugoslovenskih nacionalnih akademskih organizacija. Godinu dana kasnije, 17 decembra 1935, trebalo je da se održi prva sednica Užeg i Šireg upravnoga odbora na Oplencu. Ne samo kao akt pieteta nego i kao izraz osećanja da je sve delovanje Saveza vezano za Oplenac, da on odatle crpe svoju hrabrost i svoju veru.

Usled toga što nisu na vreme odobrene željezničke karte za delegate, a Sjnao ne raspolaže nikakvim materialnim sredstvima, sednica je odložena za nekoliko dana.

U subotu, dne 21. 12. 1935, u sedam sati izjutra, na beogradsku stanicu je stiglo osamnaest delegata iz Zagreba i sedam iz Ljubljane. Tu im se priključilo pet delegata iz Skoplja dok Subotičani, izgleda, nisu na vreme primili karte tako da nisu prisustvovali sednicama. Budući je trebalo da Ministar prosvete primi delegate u audienciju (što u nedelju nije moguće), rešeno je da se ovog dana ostane u Beogradu a svečana i komemorativna sednica na Oplencu da se održi sutradan. Delegati beogradske Organizacije nacionalnih studenata (Ornas), koji su takodje došli na stanicu, nisu pristali na ovo nego su otputovali u Mladenovac što je, prirodno, napravilo vrlo mučan utisak na sve delegate.

U trinaest sati, Ministar prosvete, G. Stošović, primio je u audienciju celu delegaciju. Bili su odredjeni referenti za sva pitanja koja je trebalo raspraviti (Uredba o studentskim udruženjima, Uredba o tehničkim fakultetima, pitanje uredbe o Ekonomsko-komercialnoj visokoj školi, pripremana uredba o pravnim fakultetima, pitanja Ljubljanskog univerziteta i druga) ali je G. Ministar pretpostavio nevezan razgovor. Mislimo da niko od učesnika neće zaboravili ovu audienciju. Odmah u uvodu, prekidajući referenta za Uredbu o studentskim udruženjima, G. Stošović je izjavio: — kako nalazi da je čudno naše postupanje: dužnost je studenata da uče, da polažu ispite a ne da se brinu za stvari koje ih se ne tiču. »Kada se donese koja uredba, vi imate da je primite a ne da nam dajete savete. Kada svršite, diplomirate, kada postanete svršeni ljudi, tada nam dodjite pa ćemo se razgovarati. Ovako, kakva prava imate vi da nas savetujete?« G. Ministar je, dalje, izrazio misao da je uopšte pogrešno obraćati se na vladu u tim stvarima jer da uredbe prave profesori pa se, dakle, prvenstvano na njih valja obraćati kada nam se čini sto pogrešno. Ali, dodao je G. Ministar, profesori su iskusni u tim stvarima pa nije verovatno da će u čemu pogrešiti; u svakom slučaju, oni znaju više od studenata. G. Štošović je naročito oštro osudio i štrajkove i uopšte nasilne metode kojima se neki studenti služe; ukazao je ponovno na dužnost akademskog gradjanina da sedi za knjigom a da se ne zanima za druge stvari.

Po pitanju uvodjenja obavezne besplatne prakse za tehnike, G. Ministar je upozorio dotičnog referenta da je praksa za tehnika neophodno potrebna, a što se tiče socialne strane ove odredbe, naglasio je da je tehnika uopšte skup studij pa, prema

tome, treba primiti i izdatke skopčane sa ferialnom praksom. A to tim pre što je kod nas obetovana zemlja za tehnike: zaposlenje se nalazi lako i dobro se plaća.

U daljem toku razgovora, G. Ministar se složio sa delegatima u tome da na svim našim univerzitetima postoje izvesne teškoće.

Posle ove nezaboravne audiencije, u tri sata posle podne, pretsednik Sjnao je otvorio prvu sednicu, zajedničku, Užeg i Šireg upravnog odbora (Uži: po tri člana iz Beograda, Zagreba i Ljubljane i po dva iz Subotice i Skoplja; Širi: Uži plus po jedan delegat svakog udruženja začlanjenog u Sjnao — to je savetodavno telo). Bili su se vratili iz Mladenovca i pretstavnici Ornasa tako da je sednici prisustvovalo i oko trideset članova tog društva.

Sednica se odražavala u svečanoj dvorani Druge muške gimnazije koju je G. Direktor predusretljivo i ljubazno stavio na raspoloženje. U ime Gimnazije, prisustvovao je sednici profesor i honorovani docent Univerziteta, G. Dr. M. Lukovac.

Pre prelaska na dnevni red, trebalo je rešiti pitanje pretstavnika Ornasa. Kao što je javnosti poznato, pretstavnici beogradskih studentskih udruženja izjavili su na osnivačkoj skupštini u maju 1935 da ne stupaju u Sjnao. Tek posle beogradskog sporazuma (vidi članak »Rad Saveza« u prošlom broju »Naše misli«) koji su potpisala devet beogradskih udruženja, Beogradjani su prijavili svoj ulazak u Savez. Kako prijem može da vrši samo glavna skepština, do danas nijedno beogradsko udruženje, formalno nije član Sjnao. Ipak, na sednici je primljen jednoglasno predlog da tri člana Ornasa mogu pretstavljati beogradski Mesni odbor. Medjutim, taj prijateljski gest beogradski drugovi nisu shvatili kao dobru volju svih ostalih delegata da se sva pitanja reše u drugarskom duhu nego su, iz samog početka, terorizovali i sabotirali ceo rad. Metode koje su primenjivane još na kongresnoj pretkonferenciji od 15 do 17 aprila, nisu ni danas napuštene: u slučaju da prodre kakav predlog protiv manjine Ornasa, oni se dižu i prete sa napuštanjem sednice. Ovoga puta, ta se teatralna i nedostojna komedija (da upotrebimo blag izraz) odigrala dvaput.

(Nastavak sledi)

POPULACIJSKI PROBLEM

(Nadaljevanje s 1. strani)

Posegli smo po najbližji verodostojni statistiki,* ki nam je na razpolago. Na žalost nismo mogli dobiti podatkov, tičočih se našega najštevilnejšega — kmečkega stanu. Vendar pa lahko računamo, da se njegov povprečni ekonomski položaj nahaja nekje med onim poljedeljskega in bolje plačanega industrijskega delavca. Istotako se bo tudi položaj manjšega obrtnika kretal v okviru ene ali druge spodnje tabele. Z ozirom na to nam bodo nižje navedene številke z veliko verjetnostjo predočile in pojasnile gospodarske življenjske pogoje ogromne večine našega delovnega ljudstva. Kar je bolje situiranih imajo itak dovolj denarnih sredstev in njim ni potreben nov zakon, da bi šele na njegovi osnovi lahko umetno urejevali število svojega potomstva.

Leto	**Realni zaslužek neoženjenega možkega	Realni zaslužek možkega z rodbino 4 članov
Poljedeljski delavci in dnevničarji		
1930	81.48	30.34
1933	87.57	32.93
1935	79.49	32.28
Delavci v ostalem gospodarstvu		
1930	148.70	57.90
1933	160.11	62.15
VI. 1935	141.52	55.82
Privatni nameščenci		
1930	243.93	96.23
1933	269.53	106.41
VI. 1935	258.26	101.83
Državni in samoupravni uslužbenci		
1930	328.20	129.48
1933	329.22	129.98
VI. 1935	334.08	131.77

Kratek pogled na iznesene podatke nas je prepričal, da se, medtem ko si neoženjen človek lahko privošči tu pa tam malo boljše življenje, življenjski pogoji oženjenca neprestano sučejo izpod minimuma eksistence. Edino pri privatnih nameščencih in državnih uslužbencih se dvigajo za par odstotkov nad ta minimum. Toda tega ne smemo sprejeti preveč optimistično. Zavedati se moramo da predstavljajo življenjski stroški s katerimi smo računali fizični, ne pa socialni minimum eksistence in so torej za vse stanove enaki. Vsakdo pa ve, da ima n. pr. uradnik in njegova rodbina drugačne in večje potrebe nego ročni delavec.

Vpoštovajoč to dejstvo bi prišli do konstatacije, da znaša povprečni realni zaslužek oženjenega človeka skoro povsod 30-40% manj nego bi mu bilo teoretično minimalno potrebno za njegovemu položaju primerno življenje.

Po vsem tem je popolnoma jasno, da niso v večini slučajev dani potrebni ekonomski pogoji za razvoj primernega družinskega življenja. Z ozirom na to činjenico država ne more zahtevati od vseh svojih pripadnikov, da bi se ženili in razmnoževali. Vpoštevati mora njihov socialni in gospodarski položaj ter šele potem izdajati, oziroma izvajati svoje ukaze.

Toda s tem, da v družbi vladajo za družinsko življenje promerni pogoji niso še izpolnjene vse one zahteve na čijih osnovi bi država lahko zahtevala od svojih pripadnikov naj ne omejujejo število potomstva. Ko človek doraste rabi kruha, dana mu mora biti možnost, da se lahko preživi. Kakšne pa so tozadevne razmere v naši državi?

Dokler lahko optimistično računamo z 150.000 brezposelnimi, ki s svojimi družinami vred tvorijo svojih 450.000 državljanov ne moremo trditi, da bo vsakemu novemu državljanu zasigurana primerna eksistenca.

Izkušnje so pokazale, da se najbolj razmnožujejo baš najsiromašnejši sloji. Zato lahko trdimo, da nima nobenega smisla pospeševati hitro večanje števila prebivalstva, kajti s tem bi se v prvi vrsti večale vrste brezposelnih, nesrečnikov in deloma tudi malkontentov.

Dokler ne bo v državi vsakomur zajamčena vsaj minimalna podloga za primerno rodbinsko življenje in vsakemu novemu državljanu omogočeno, da si z delom prisluži svoj vsakdanji kruh, do tedaj nima država nobene moralne kvalifikacije na čije osnovi bi lahko zahtevala od svojih članov naj ji večajo število prebivalstva. Vsak zakon in sentimentalna morala bo morala kloniti pred silo razmer. V ekonomskem položaju večine našega naroda so zapopadene glavne osnove našega populacijskega zroblema, ki se nedeljeno od tega ne dado rešiti.

* Vsi zgoraj navedeni podatki so vzeti iz »Indeksa«, socialno-statistične revije zagrebške Delavske zbornice.

** Nominalni zaslužek je vse kar prejema uslužbenec kot nagrado za svoje delo, bodisi v denarju ali v naravi. Realni zaslužek pa je kupna moč nominalnega zaslužka merjena z teoretičnimi življenjskimi stroški. Čitajoč gornje številke vidimo s koliko odstotki krije posamezen uslužbenec s svojo plačo za življenje potrebne izdatke. Življenjski stroški vporabljeni pri izračunavanju gornjih števil vsebujejo vse (teoretično določene najmanjše) izdatke, ki so človeku potrebni v svrho njegovega zgolj fizičnega vzdrževanja. Oni iznašajo n. pr. v avgustu 1935. za neoženjenega možkega Din 608.74, za rodbino 4 članov pa 1395.17 Din.

— **Akademska JRZ,** Te dni smo v dnevnem časopisju brali službeno poročilo o velikem navdušenju, s katerim je bila ustanovljena akademska JRZ. Dva dni nato pa je prinesel Slovenec popravek Akademske zveze, Danice in Zarje, ki pravijo, da je bilo službeno poročilo falsifikat. Bo že res, da je bila akademska JRZ politično potrebna, je pa za naše kolege na univerzi sami neprijetna. So pa tako naredili, za preprostega bralca v vseh časopisih veliki naslovi, za akademike pa ponižen popravek.

POVODOM OBČNEGA ZBORA „AKCIJE“

Povodom občnega zbora »Akcije«

Občni zbor »Akcije« bi bil smešen, ako ne bi bil žalosten. Smešno bi bilo neumno kričanje, ki je vladalo v dvorani od začetka do konca, smešna bi bila tudi histeričnost, ki se je izražala v blaznem žvižganju in vriskanju. Izgledalo je, da je človek zašel v podivjano družbo. Tovarišice, ki hodijo po ulicah tako, kakor jih je naučila pobožna okolica, namreč z očmi uprtimi pred sebe, so dejansko pokazale, da je upravičeno mnenje, da so žene tudi po prirojenih sposobnostih popolnoma enakopravne moškim v »parlamentarni diskusiji«; ko smo jih gledali na tem zborovanju, smo se spominjali preizkušene taktike francoskih revolucionarjev, ki so uporabljali žene za pripravo krvoločne »štimunge«.

Toda v vsem tem ni razloga za veselje. Mi, ki to pišemo, smo prav tako mladi ljudje in nočemo, da bi držali pridigo, ter nočemo, da bi jadikovali nad današnjo »pokvarjeno mladino«. Brez ozira na to pa moramo napisati, da daje občni zbor »Akcije« povod za strah, da del današnje mladine ne gre po pravi poti. Človek mora dvomiti o tem, da bi mladina bila sposobna voditi narod v boljšo bodočnost. Kajti tragedija ni v temperamentu, marveč v laži.

Občni zbor je trajal od tretje do osme ure. Od začetka do konca so se govorniki tolkli na prsa in izjavljali, da jim je edino za stvar samo, da jim je glavno, da »Akcija« uspe v vseh svojih namerah — da pa je niti v sanjah ne mislijo izkoristiti za kakršnekoli strankarsko-politične ali osebne namene. Toda od začetka do konca sta se dva tabora, marksistični in klerikalni, borila z demagoškimi frazami, denuncijacijami, podtikanji, divjaškimi vpadi, na koncu tudi s fizičnim obračunavanjem, da dobita »Akcijo« v svoje roke ali pa, da dobe vsaj večino. Ni bilo nikake kritike poročil, nikomur ni bilo do objektivnosti, štiri ure so marksisti blatili klerikalce in obratno, štiri ure so »akademiki« vodili »akademsko debato« z žvižganjem in kričanjem. Ne gre za stvar samo, ni važna univerzitetna knjižnica in končna ureditev medicinske fakultete — to niso cilji, marveč sredstva, ki naj omogočijo kovanje političnega in osebnega kapitala.

Nacionalisti? Bilo jih je jako malo, kar je treba ožigosati. Ne samo kot indolentnost, marveč tudi zato, ker se v zadnjih letih zopet jasno kaže (v kolikor so objektivni ljudje dvomili o tem), da edino njihovo vodstvo daje garancijo za strokovno, nepolitično in stvarno delo. Najboljši primer dajejo strokovna društva, ki so jih vodili predstavniki nacionalne skupine. Tudi na tem občnem zboru je nacionalna skupina dala dokaz, da želi sodelovati prijateljsko v vprašanjih »Akcije« (edino to sodelovanje more privesti do končnega cilja) s svojim predlogom: »Akcije« naj ne vodi predsednik, temveč tričlanski direktorij. S tehnične strani moremo temu predlogu ugovarjati; toda z ozirom na položaj bi bilo to manjše zlo, ker bi preprečilo vsako izkoriščanje in bi omogočilo plemenito tekmovanje.

Javnost je že zvedela iz dnevnih časopisov o kronološkem poteku občnega zbora in zato tega ne prinašamo. Pripominjamo samo, da ni prišlo do izvolitve novega odbora, ker je moral predsednik občni zbor prekiniti radi nemogočnosti daljnjega vodenja. Po naših informacijah se bo volitev novega odbora izvršila tekom januarja ali februarja.

Pripomnili bi le nekaj k dosedanji taktiki »Akcije«, ki se je pokazala tudi ob priliki tega občnega zbora, čeprav ne v toliki meri kot na prejšnjih (v oklepaju: zato, ker so se politične prilike spremenile, zato, ker »objektivnost« preneha, brž ko je na vladi član moje »zajednice«). Ta tradicionalna taktika obstoja v tem, da se na eni strani državo napada (prostaško in z mržnjo, — več ne moremo reči

na drugi strani pa se od nje zahteva (kategorično in brezobzirno), da nemudoma da na razpolago toliko in toliko milijonov. Popolnoma kolegijalno in brez razburjenja priporočamo, da se ta taktika radikalno spremeni. Smatramo, da se bridko motijo oni, ki mislijo, da se bo Beograd ustrašil groznih pretenj in peklenskega trušča gospodov ljubljanskih studentov (»če se mački stopi na rep — cvili« — upamo, da bodo gospodje, ki se jih to tiče, že zacvilili). Priporočamo, da se postopa akademsko in lojalno, tako kot pristoja to slušateljem ljubljanske jugoslovenske univerze. Jasno je, da se samo tako more doseči oni uspeh, ki je v interesu nas vseh.

PISMO IZ NEMČIJE

(Poberki z monakovske univerze).

Vsaka dežela ima svoje znamenitosti, v vsaki državi naleti človek na posebnosti, katerim se mora čuditi, ker so za njega neobičajne, a prav zato zanimive!

Ena takih držav je Nemčija. Studentu, ki prvič prihaja na nemške univerze in ki je istočasno tudi zelo malo čul o navadah in običajih dijaštva se zdi, da se je odprl nov svet, poln presenečenja, poln nenavadnih, morda v začetku celo smešnih običajev a istočasno tudi sijajna šola in primerjava med tujino in domovino!

Moti se vsak inozemec, ki pride na monakovsko univerzo, da bo v enem ali pa dveh dneh vpisan. Prvi dan bo dobil kup tiskovin, vseh mogočih barv in velikosti. V glavnem so vse tiskovine enih in istih vprašanj, poudarja pa se predvsem verska pripadnost (Judje!), vojaška izobrazba in včlanjenost v nacionalno-socialistični stranki. Nekatere tiskovine se morajo celo izpolniti v duplikatu. Ko hoče človek oddati v redu spisane tiskovine in plačati vpisnino, mu dajo še nove kupe tiskovin. In to traja približno deset dni! Končno se ti le posreči da se vpišeš. Nekaj dni pozneje dobiš obvestilo, da se zglasiš na rektoratu. Pestra družba inozemcev pomešanih z Nemci se zbere v svečani univerzitetni dvorani in čaka rektorja. Sledi rektorjev govor in potem prejem akademskih legitimacij iz njegovih rok!

Poglavje zase je šolnina. Sicer je nacionalno-socialistični režim očitno previsoke šolnine znižal, a vendar so kljub temu tako velike, da jih pač ne moremo primerjati z našimi. Učnina je tu za vse enaka, siromašni so oproščeni. Pri vpisu plačaš 50 RM. Prava šolnina pa se tu računa po številu vpisanih ur, vendar pa mora vsak plačati osnovno takso, ki znaša 65 RM, za vsako vpisano uro pa še nadaljnjih 3 RM. Na semester pride približno povprečno na vsakogar po vseh fakultetah okrog 200 RM, kar se sme plačati v treh obrokih.

Indeksov v našem smislu na nemških univerzah ne poznajo. Tu dobi vsak slušatelj tkzv. »Studienbuch«, v katerega sicer napiše predavanja a jih posameznim profesorjem ni treba dati potrditi. Te v resnici prave knjige so postale pod novim režimom enotne za vso Nemčijo. Tiskane pa so v treh barvah. Pravi Nemci-arijci jih dobe z rjavim ovitkom, inozemci dobe modr, židje rumene! Pa ne samo knjige, temveč tudi akademske legitimacije, ki so prav tako precej drugačne od naših, obstojajo za celo Nemčijo enotne v treh barvah: rjave, modre in rumene. Tako se že na zunaj precej razlikujemo od pravih Nemcev.

Za varnost zimskih sukenj je na tukajšnji univerzi poskrbljeno zelo praktično. V velikih garderobah vise pritrjene na obešalnike dolge in močne verige. S seboj prineseš ključavnico, verigo daš skozi rokav in zakleneš. Praktična stvar, da si brez skrbi, da te kdo ne okrade.

Pred pričetkom vsakega predavanja in prav tako na koncu pozdravi profesor zbrane akademike z dvignjeno roko in »Heil Hitler« Akademiki mu gromko odgovarjajo s cepetanjem z nogami kot znak odobravanja.

Cepetanje z nogami me je pri prvi uri presenetilo. V začetku sploh nisem razumel, kaj hočejo s tem, in navajen domačih demonstracij sem pač mislil,

da je to neprijateljski akt... Kmalu pa sem dobil pojasnilo, da se to, nadaljuje pri vsaki uri skozi vse predavanje v gotovih presledkih in to povsod tam, kjer se zdi poslušalcem, da je profesor kaj zelo dobro razložil. Včasih pa pokažejo tudi svojo nejevoljo — znak za to je — drsanje s čevlji po podu! Danes mi zdi to tako samo ob sebi umljivo, da seveda tudi sam pomagam uprizarjati zamorski koncert, morda včasih celo temperamentnejše kot moji nemški tovariši...

Pred kratkim sem se udeležil nekega zborovanja tukajšnjih akademikov, kjer so manifestirali za organizacijo nekakih reševalnih akcij ob priliki nesreče v hribih (Ski-Wache). Na tem zborovanju je nastopil kot glavni govornik neki oficir. Ko se je pojavil na govorniškem odru, ni hotelo biti konca s cepetanjem z nogami in le s težavo si je pridobil zastopnik vojske besedo, da je mogel izvajati svoje misli. To omenjam pač kot značilen primer razpoloženja nemških akademikov na eni strani in razpoloženja studentov v nekaterih drugih državah na drugi strani!

Kako veliko vlogo igrajo akademiki med drugim tudi v tukajšnjem gospodarskem življenju priča dejstvo, da te najrazličnejše trgovine kar oblegajo s svojimi prospekti, katere ti pošiljajo na dom ali pa jih dele pred univerzo, tako da imaš doma kar cele skladovnice najrazličnejšega reklamnega čtiva.

V prihodnjem pismu bomo poizkušali opisati sestav nemških akademskih organizacij, ki je zelo kompliciran.

M.

AKADEMSKO DRUŠTVO „JUGOSLAVIJA" V PRAGI

Na praških univerzah in visokih šolah je letno vpisano približno 350 jugoslovenskih akademikov. Število pa stalno pada, čemur je iskati glavni vzrok v valutni razliki in pa visokih taksah, ki jih morajo plačevati tujci. Danes prihajajo v Prago večinoma absolventi naših srednjetehničnih šol, katerim je onemogočeno nadaljevanje študija na naših univerzah.

Večina jugoslovenskih akademikov je včlanjena v Akademskem društvu »Jugoslavija«, ki je reprezentančnega karakterja. Njemu sledi po številu članov Društvo jugoslovenskih tehničara kot strokovna organizacija, nadalje so pokrajinske zadruge Slovenska dijaška zadruga. Zadruga akademičara iz Srbije, Crne gore in Boke Kotorske, Zadruga hrvatskih akademičara in Zadruga akademičara iz Dalmacije. Ostale pokrajinske zadruge so svoje delovanje likvidirale. Opaziti je pa razveseljiv pojav, da je število neorganiziranih minimalno.

Najvažnejšega pomena med jugoslovensko omladino je delovanje A. D. Jugoslavije. Kot reprezentančna organizacija združuje večino naših akademikov, ki pa se med seboj delijo na razne politične skupine, ki so odmev našega političnega življenja v kraljevini. Med njimi prevladuje nacionalna skupina. Delovanje društva je razdeljeno po sekcijah, med katerimi je najvažnejša kulturna. V njen delokrog spadajo predvsem ekskurzije po republiki, kakor tudi po ostalih državah. Poleg tega prireja sekcija predavanja, ki so namenjena članom in so poučnega značaja. Predavajo v glavnem češki javni delavci in pa akademiki sami. Aktivnejše pa je zadnja leta postalo delovanje socijalne sekcije. Pri težavni nalogi, najti potrebna sredstva, se je društvu posrečilo najti možnost, da daje tridesetim svojim članom dnevno obede. Poleg tega se letno podeli, običajno za Božič, denarnih podpor v vrednosti 15.000 Din. Pevska sekcija ima svoj pevski zbor petintridesetih članov, večinoma Slovencev. Sodeluje na raznih proslavah v Pragi, kakor tudi po ostalih mestih. Glasbena sekcija ima svoj jazz-orkester in tamburaški zbor. Instrumenti so last društva, ki ima s tem dano možnost, da organizira razne proslave.

S tem bi bilo delovanje A. D. Jugoslavije v glavnih obrisih popisano. Društvo vzdržuje stike z večino čeških studentskih organizacij. Zelo aktivno je sodelovanje s kolom akademikov »Ognisko Polskie«, reprezentančno organizacijo poliskih akademikov v Pragi. Skupno priredita obadva društva poljsko-jugoslovenski večer, čigar čisti dobiček gre v ekskurzijski fond.

Najživahnejše je pa sodelovanje z ostalimi našimi organizacijami v Pragi. Stalno je v pokretu akcija, čije namen je izenačiti našega akademika s češkim v dolžnosti in pravicah na čeških univerzah in visokih šolah. Dosedaj je beležiti uspehe v tem, da se z raznimi intervencijami vsako leto posebej doseže osvoboditev od plačanja tujskih taks za najsiromašnejše tovariše. Te takse dosežejo letno vsoto 2.600.— dinarjev in to dvojna šolnina Din 1200.— ter specijalna tujska taksa Din 1400.

Mladina, zanimaj se za narodno obrambno delo CMD in sodeluj pri njem!

ŠOLSKE KNJIGE

Vprašanje monopolizacije in poenotenja šolskih knjig je veliko vprašanje naše prosvetne politike. Danes je to vprašanje postalo »politično« vprašanje. S tal realnih potreb in zahtev se je prešlo na tla politične eksploatacije tega problema in zato moramo žal ugotoviti, da se ne premakne z mrtve točke.

Preglejmo prvo one akte, ki predvidevajo monopolizacijo in poenotenje. Osnova je zakon o učbenikih za narodne, meščanske, učiteljske in srednje šole z dne 27. septembra 1929. Zakon je kot slovenski minister podpisal dr. Anton Korošec, sedanji notranji minister. Ta zakon je predvidel, da se že leta 1931. vpeljejo enotne, monopolske šolske knjige. Vsled spremembe leta 1931. v vladi se pa zakon ni začel izvajati v celoti. Šele z razpisom prosvetnega ministra Stevana Ćirića, člana JRZ, z dne 23. jan. 1935. SN br. 2800, se je izvršila predpriprava za izvajanje tega zakona. Kot posnemamo iz »Slovenca«, pa je bil objavljen ta razpis šele za vlade dr. Stojadinovića dne 4. novembra 1935. To je kratka zgodovina tega načrta s točnimi datumi in takratnimi odločilnimi faktorji.

»Slovenec« vodi v zadnjem času veliko kampanjo v tej stvari in rešuje slovensko prosveto (reševanje je za ta list značilno, on rešuje slovenske premogokope, rešuje državne uradnike, pri vsem tem pa je glasilo onih krogov, ki so podpisali akte, s katerimi so ta vprašanja sploh nastala) ter išče krivce. Seveda jih je takoj našel in to nikogar drugega kot jugoslovenski nacionalizem. Ni naš namen, da branimo bivše odgovorne faktorje, ti naj se branijo sami, pač pa smo navedli gornje podatke zato, da lažje premotrimo celo vprašanje in povemo svoje stališče.

Poenotenje šolskih knjig za večje države s pestro kulturo, socialno in geografsko različnostjo je nesmiselno in pomeni izgubljanje časa, v svojih posledicah pa padec prosvetnih uspehov. Ni mogoče in ne bo nikdar mogoče otroku visokih hribov nuditi iste knjige kot otroku ravnin in temu iste kot otroku s primorskih krajev. Težko je dati isto knjigo kristjanu in mohamedancu. Slovenske učne knjige, ki bi bile samo prevod najbližjega in bratskega srbohrvatskega jezika, bi bile nepopolne in škodljive, ker ne bi tvorile tesne vezi med mladim, oblikujočim se človekom in našo kulturo. Zato so taki unifikacijski načrti za jugoslovenski nacionalizem škodljivi in jih odklanjamo.

Vprašanje monopolizacije, t. j. državne izdaje, moramo motriti z dveh stališč. S stališča našega gospodarstva in s stališča kakovosti in cene. Naša država ima dve državni tiskarni, v Beogradu in Sarajevu, ki tiskata vse državne tiskovine, sta z delom preskrbljeni in aktivni. V naša slovenska tiskarniška podjetja je vložen velik kapital, one tiskarne, ki prihajajo v poštev za tisk slovenskih učnih knjig, so izključno v domačih rokah ter nimajo dovolj dela, vsled česar so mnoge na meji rentabilnosti. Vsled tega bi odvzem tiskanja učnih knjig pomenil za nje same gospodarski polom, za narodno gospodarstvo pa nerazumljiv greh in nesmiselno uničevanje ustvarjenega. Grafiki so kvalificirani delavci, ki jih z odpustom in brezposelnostjo lahko raztepemo in uničimo, ne moremo jih pa potem z ukazom zopet ustvariti. S to brezposelnostjo pa ne bi storili samo socialnega zločina napram prizadetim, ampak bi tudi ubili slovensko grafično umetnost. Tu smo prešli na drugo stališče, kakovost in cene. Povprečna naša knjiga je kakovostno nad povprečno knjigo tiskano v Zagrebu in Beogradu. Zato bi monopolizacija pomenila nazadovanje in primitivizem ter jo moramo vsled tega odkloniti. Cena je produkt dveh faktorjev, t. i. faktične cene in naglice, s katero se knjige, ki so predpisane, menjajo. Monopolizacija zvezkov je pokazala, da niso monopolski zvezki nič cenejši, zato lahko sklepamo, da monopolske knjige tudi ne bodo cenejše. Verjetno je, da bi se pa z monopolizacijo naglica menjanja knjig povečala. Pri nas se vlade menjajo približno vsakega pol leta, ker bi pa vsak novi prosvetni minister skoro sigurno bil prepričan, da mora baš s knjigami pokazati svoje nove poglede na kulturno politiko, pri tem pa še popraviti razne resnične in umišljene krivice, bi ta naglica menjavanja knjige silno podražila. Iz vseh teh razlogov, iz izkušenj z našimi državnimi podjetji, moramo monopolizacijo knjig odkloniti, ker je gospodarsko in kulturno škodljiva.

Vlada pa naj zato ne zanemari problema šolskih knjig, ki so v današnjih časih predrage in postaja za siromašne kroge, danes pa postajajo siromaki najširši krogi naroda, višja in strokovna izobrazba luksus. Zato zahtevamo v interesu države in kulture, da vprašanje šolskih knjig ne sme biti politično vprašanje, ampak je in mora biti eno od podrobnih vprašanj, ki jih je vlada dolžna rešiti.

T. P.

MIMOGREDE

TENDENČNA ZLOBA ALI KAJ?

Za one, ki jim to ni znano: »Akademski glas« je list, ki ve vse, celo ono, česar sami ne vemo o svojem lastnem glasilu. Na primer, da »Našo misel« izdaja J. n. a. d. »Jadran«. Vendar pa se »Naša misel« ne bori za interese »Jadrana«, nego za interese »nekega gospoda predavatelja«. Ta gospod predavatelj je namreč, da bi se opral od napada tako merodajnega foruma kot je »Akademski glas«, pokrenil kar cel list. Ta list, to je »Naša misel«. Sedaj vemo in se zahvaljujemo prijaznemu obvestilu. Dalje se zahvaljujemo za humoristično opozorilo, da smo »medli« in »brezkrvni«. Nismo vedeli, da je

KULTURA

DRUGA GODINA »NARODNE OMLADINE«

(»Narodna omladina«, studentski časopis, izdaje Jug. studentski klub »Rad«, Zagreb, Bogovičeva 7).

Pred nama leži celo godište ove naše studentske revije. Njezin prikaz ćemo početi ovako: — kad bi nas ko pitao koje publikacije, objavljene u poslednje vreme, treba da poseduje svaki jugoslovenski student, odgovorili bismo da su te publikacije »Za slavu i za čast«, spomenica ljubljanskog kongresa i drugo godište »Narodne omladine«.

Prve godine svog izlaženja, »Narodna omladina« je imala oblik četrnaestodnevnog časopisa. Još tada, ona je uspela da okupi oko sebe pouzdan krug saradnika, kako iz Zagreba tako i iz ostalih univerzitetskih središta. Naročito su srdačne i jake veze bile izmedju Zagreba i Ljubljane. Ponosni smo što možemo napisati da je ovo prijateljstvo izmedju dvaju naših gradova učvrstio i produbio krug koji sada izdaje »Našu misao«. I zato — neka nam ne zamere drugovi oko »Narodne omladine«! — povlačeći danas zbirnu crtu ispod drugog godišta, mi to činimo kao neku svoju stvar, osećamo se zadovoljni što smo zajednički uspeli da svršimo dobro — i korisno delo.

U ova mahnita vremena, uspeli smo da održimo staro prijateljstvo i staro drugarstvo, a to je, osećamo, važnije od svih drugih reči. Važno je da postoji krug mladih ljudi istih mišljenja i težnji, važno je osećati se članom kola koje ne koleba i ne sustaje.

Medjutim, mi i ne moramo ceniti »Narodnu omladinu« sa tog stanovišta. Sadržajno, ona je cele godine bila na istoj visini. A taj sadržaj ispoveda ovo: postoji jedan ideal, to je Aleksandrova Jugoslavija; da se ostvari, potrebno je dvoje: vera i rad. Od prve do poslednje stranice, sretamo tu nepokolebivu veru. A rad: pitajte seljake u Podravini.

Saradništvo se nije ograničavalo na studente. Pored njih, stalno su saradjivali i univerzitetski profesori. Ova saradnja je imala za posledicu stvaranje radnog kola izmedju učitelja i njihovih djaka. Da se rad »Narodne omladine« ograničio i samo na ovo, njezin godišnji bilans bi bio aktivan. Tim pre što su veze bile iskrene i daleko prelazile okvir obične novinarske saradnje.

Ove godine, »Narodna omladina« će izlaziti kao studentski kulturno-politični list, četrnaestodnevno, na četiri stranice. »Naša misel« će s njom i nadalje ostati u prisnoj vezi. Ipak, naše je mišljenje da je trebalo sačuvati reviju ranga »Narodne omladine«. Ovako, ne postoji list koji će ispunjavati tu potrebu. Ostaće praznina koja će se morati popuniti pre ili posle. Zato mislimo da je, pored »Narodne omladine« u dosadanjem obliku, trebalo pokrenuti drugi list koji bi bio pandan »Naše misli«.

Ipak, pozdravljamo nastavak izlaženja »Narodne omladine« i u izmenjenom obliku jer smo uvereni da će sačuvati svoj visok nivo.

»NAŠA VOLJA«

Danes bomo izpolnili obljubo, ki smo jo dali čitateljem v 1. številki našega lista. Podali bomo oceno o srednješolskem glasilu »Naša volja«. »Naša volja« glasilo juogslovenske mladine, je začelo izhajati dne 17. oktobra prejšnjega leta. Do danes je izšlo 5 številk. Ugotoviti moramo, da nas je imenovani list močno presenetil. Kdor pozna razmere, ki vladajo med srednješolsko mladino, bo priznal, da je izhajanje »Naše volje« velik in važen dogodek v življenju mladine. Gotovo ne bi odobravali lista, ki bi zanašal v mladino politiko, od katere je itak zastrupljeno vse naše javno življenje. »Naša volja« zastopa jugoslovensko idejo, in to brez strankarsko-politične primesi, kar je posebno razveseljiv pojav. Tukaj ne bomo na široko razpravljali o poedinih člankih. Omejujemo se na to, da ugotovimo, kateri idejni članki so bili najvažnejši: Njegovemu spominu (spomin kralja Aleksandra), Naš program, naša mladina na prelomu, praznik mladih, božična beseda. Iz teh člankov veje duh svežega optimizma, obenem rešuje vprašanja, ki so za mladega človeka najbolj pereča. Prikazujejo težko dobo, v kateri živimo in vzbujajo v mladini čut dolžnosti in borbenost. Vsega tega pa ne prinašajo na suhoparen akademični način, marveč živo, tako, da mora vzbuditi zanimanje mladega človeka. Pri tem ni važno, ali so vse ideje, ki jih širi list v svojih člankih pravilne. O tem bi mogli govoriti. Toda važno je to, da vzbujajo ti članki v mladem človeku zanimanje, da vzbujajo v njem vprašanja, ki jih rešuje na to sam ali pa v razgovoru s svojimi tovariši. S tem vrši list veliko vzgojno funkcijo. Omenimo še posebno rubriko iz naših zavodov. Poudariti moramo pri tem, da smo čitali to rubriko s posebno velikim veseljem. V njih nismo videli samo duhovito napisana poročila o delovanju raznih organizacij na srednjih šolah, marveč smo opazili tudi ono duševno vez, ki spaja urednike in sotrudnike lista s čitatelji in somišljeniki. List ima še druge rubrike, v katerih je dosti hrane za mladega človeka. Pri vsem tem, kar smo napisali o »Naši volji«, pa ne trdimo, da je list dovršen in popoln. Mogel bi biti še boljši. Toda to ni važno. Pri tem hočemo poudariti le, da list širi svoje ideje — nazore, s katerimi ne zasužnjuje mladih ljudi, marveč jim nasprotno širi obzorje in jih vede k duševnemu napredku. Na koncu naj omenimo še, da smo dobili informacije, da je list zelo uspešno širi med srednješolci. Med mladimi se opaža večja borbenost in smisel za skupno delo. To jih dviga iz onega mrtvila, ki smo ga opažali v zadnjih letih.

»Akademski glas« šaljiv list in da ljubi dobre šale (mogoče je to »tudi humor«, morda z Dunaja). Ali najboljši vic je vendar zaključek »tendenčne zlobe« (seveda popolnoma razumemo, da je i to humoristično naslov). Šaljivi list »Akademski glas« nam namreč daje nasvete, kako naj vodimo »Našo misel«. Vsi, ki smo okoli »Naše misli«, dolga leta sodelujemo pri mnogoštevilnih listih; nekateri smo urejevali časopise še preden je »Akademski glas« pričel razveseljevati »slovensko javno mnenje« s svojimi komičnimi bombami. Mi pa vemo, da je mlad človek ponosen, če more dajati nasvete starejšim; tu igra glavno vlogo psihološki moment in zato oprostimo nadebudnim mladeničem okoli »Akademskega glasu«. Samo, tovariši! Prav to je tragično in komično obenem.

V ostalem želimo, da vsi, ki ne morejo spati zaradi radovednosti, zopet najdejo svoj duševni mir in zato izjavljamo: denar za finansiranje lista smo prejeli od vlade. Dobili smo en milijon (1,000.000.—) dinarjev za osnovanje lista z obvestilom, da moramo pritisniti samo na določen gumb če želimo še več. Ali ste sedaj zadovoljni?

HUMOR NA OBČNEM ZBORU »AKCIJE«

Zadnji občni zbor »Akcije« ni bil samo dramatičen, marveč je vseboval tudi humoristične točke. Katoliški akademiki so hoteli dati zborovanju slovenski značaj. Ko je prodrl neki njihov predlog, so začeli peti pesem »Hej Slovenci!« po motivu »Hej, Slovani!« Neki nacionalni akademik in obenem Sokol je tiho pripomnil: »To je pa sokolska himna!«, kar je slišal neki gospod tovariš v teološki uniformi. Razburjen je skočil na kateder, začel mahati z rokami in miriti pevce: »SSSS, ssss, ssss!.... sokolska himna!«. Pevci so takoj prestali s pesmijo.

Na sporedu je bila še druga humoristična točka, v kateri je nastopila neka gdč. tovarišica. Te točke pa zaradi pikantnosti ne moremo opisati.

POMANJKANJE INTELIGENCE?

Veliki nemški študentski list »Die Bewegung« prinaša v svoji 23. številki z dne 25. decembra nadaljevanje članka o prostozidarstvu. Med drugim trdi pisec, neki A. W. Adesen, da je bil *atentator na avstrijskega prestolonaslednika, Gavrilo Princip — Žid in prostozidar in da je »Narodna odbrana«, on jo naziva v nemškem prevodu »Črna roka«(!), podružnica Velike vzhodne lože, ki ima svoj sedež v Parizu!*

Ali piše list to namenoma ali ne, o tem ne bomo razpravljali, *ugotavljamo pa, da je tako demagoško pisanje vsekako pomanjkanje inteligence!*

KAJ SE GODI V TABORU MARKSISTOV?

K nam prihajajo govorice, da v taboru marksistov na ljubljanski univerzi ni takšnega soglasja, kakor se kaže na raznih zborovanjih. Zvedeli smo, da gre za to, ali bo prevladala 2. (soc. demokrat.) ali 3. (komunist.) internacionala. Kakor pa vse kaže, ne obstoji spor samo zaradi idejnih razlik, marveč tudi zaradi osebnih ambicij.

RUSIJA IN BLAGOSTANJE

Nekateri ljudje pri nas so vedno pripravljeni, da pojo slavo Sovjetski Rusiji, kjer se po njihovem mnenju cedi med in mleko. Zagotavljajo tudi, da je tam vsakomur, ki je pripravljen delati, zagotovljena eksistenca. Nasprotni dokaz o tem naj pokaže sledeči primer.

V Pragi je študiral neki Jugosloven, ki je bil prepričan in navdušen marksist. Ko so mu postala tla v ČSR prevroča, je odšel v obožavano Rusijo. Kmalu je od njega prišla vest. Poslal je pismo, v obliki nabiralne pole in prosil, naj bi zbrali nekaj denarja, da si bo mogel kupiti vsaj malo kruha. V Rusiji je namreč — gladoval. Po takih vesteh dobiva človek nekoliko jasnejšo sliko o blagostanju v SSSR. Obenem spozna tudi fantazerstvo ljudi, ki sanjajo o današnji Rusiji.

DRUGA STUDENTSKA RADNA ČETA

Mislimo da je jasno kako pokret koji ima toliko velike i važne ciljeve ne može da radi na osnovu promenljivih osećanja i raspoloženja. Nasušna je potreba da se izradi pravilnik te da se tako ceo pokret stavi na nesumnjive temelje. Koliko smo obavešteni, klub »Rad« u Zagrebu, propagator i organizator Radnih četa, deli ovo mišljenje i pristupio je već izradi ovih pravila. Neka nam se dozvoli nekoliko primedbi. Rad u četama je dobrovoljan, tačno. Ali, pokazalo se (prema očekivanju) da na samom terenu mora vladati savršena disciplina. Četovodja odnosno desetari moraju imati naredbodavnu vlast, inače je sav rad nepovezan te neverovatno neracionalan jer o tole specializovanom radu (kao što je, naprimer, bio rad u Adi) prirodno da većina studenata nema ni pojma. Načelo treba da je ovo: — niko te nije prisilio da radiš; ali kada si stupio u radne čete, primio si na sebe obavezu koju, kao častan čovek, treba da ispuniš. Van rada, neka se primenjuju demokratska načela. To znači, vrhovni organ neka je skupština koja ima da izabere četovodje, desetare i sud časti. Pretstavnik prema vlastima treba da bude samo jedna ličnost, možda pretsednik »Rada«.

Za iduću godinu još nije izradjen tačan plan rada i to zato što se spremaju važne izmene koje diktuje dvogodišnje iskustvo. Još iz samog početka, sa raznih strana je kritikovano što Studentske radne čete ne preduzimaju radove koji bi bili od neposredne koristi i za njih same. Ukazivalo se na nemoguće stambene prilike većine studenata, na nestašicu domova i na činjenicu da i postojeći ne zadovoljavaju potrebe. Dalje, predlagano je da Radne čete grade studentske ferialne domove gde bi studenti, uz minimalne materialne žrtve, mogli da provedu veliki godišnji raspust. Znamo, sem toga, koliko je velika potreba i studentskih lečilišta i sanatorija. Sve su to velike mogućnosti i nasušne potrebe ali je pokret Studentskih radnih četa smatrao da to nisu radovi koje bi trebalo preduzeti pre svega. Pre svega se je trebalo odužiti onome koji na svojim plećima nosi našu državu pa tek onda, sa legitimaciom izvršenog rada, moglo se misliti i na druge, svoje potrebe. To je bio i odgovor na sve kritike. Lična korist nikada nije igrala nikakvu ulogu a taj će stav pokret i dalje »ljubomorno čuvati«. Ipak, vođstvo je o ovim zamerkama i samo vodilo oduvek računa pa će se pitanje rešiti na sledeći način. Iduće godine, neće se obrazovati samo jedan logor nego nekoliko njih i to na različitim mestima. U prilog ovog rešenja govori i činjenica da se je broj učesnika koji prelazi nedeset ljudi pokazao kao prevelik. Iz raznih uzroka. Prvo, zajednica, kao što smo pokazali, ne daje utisak kompaktne celine tako da odgojni momenat (koji ne možemo dovoljno naglasiti) ne igra ulogu koju bi morao. Drugo, na mnogim radovima se ne može uposliti broj ljudi koji bi prelazio izvesnu odredjenu granicu, (takav je slučaj bio na školi u Adi gde se moralo raditi u grupama tako da je uvek neko ostao nezaposlen). Dakle, radiće se ubuduće u više logora koji će biti podeljeni na celu državu. Broj učesnika će se ograničiti na pedest tako da će i upravljanje biti lakše i svrsihodnije. Glavni cilj će i nadalje ostati onaj koji smo izložili u početku članka. Sem toga, medjutim, jedan ili dva logora će raditi na podizanju ferialnog doma, kakvog studentskog lečilišta ili sličnog. Ima nekoliko predloga ali odluka još nije pala. Naravno, naši čitaoci će o tome biti obavešteni.

Mi ćemo pokretu Studentskih radnih četa posvećivati stalnu pažnju. Smatramo da je to pokret koji će odigrati važnu ulogu u obrazovanju novog tipa jugoslovenskog studenta. Radinog i čutljivog tipa, naime.

Ali si že naročnik »NAŠE MISLI«?

TRBOVLJE

V Jugoslaviji je rudnik s svojim posebnim obeležjem in svojim posebnim značajem, za katerega se zanima vsa jugoslovenska javnost. On predstavlja popolno karakteristiko našega rudarskega življenja in vsebuje probleme, za katere ne nosi nihče nikake odgovornosti, pa vendar zanje odgovarjajo mnogi, ki za to niso niti malo poklicani. Položaj je tembolj žalosten, da obdelujejo naš rudarski in občni delavski problem ljudje, ki nimajo nikake objektivnosti, a še manj znanja in poznavanja tega, kar predstavlja našo jugoslovensko socialno arterijo. Za ta svoj prikaz morem odgovarjati samo toliko, kolikor sem slučajno zgrešil svojo idealno namero — svojo objektivnost. Toda da bi izbegaval vsako tendencioznost, bom poizkusil, da nudim vpogled v življenje in razmere trboveljskega rudarja tako, kakor sem dejansko opazoval.

Rudnik Trbovlje ima popolnoma moderne zgradbe. Ima tudi po načrtu postavljene kolone odlično zidanih in zelo higijenskih delavskih stanovanj in mnogoštevilne uradne zgradbe, kar napravlja vtis bogatega in naprednega rudnika. Toda poleg teh zgradb in tehnično dovršenih objektov kraljuje mizerija, ki z vso težavo pritiska na rudarje, ki se po povratku s silno napornega dela vlačijo po strmih delavskih cestah kakor sence. —

Utrujeni se razhajajo po končanem šihtu. Črni od premoga, resni od fizične izčrpanosti in pobiti zaradi svojega nesrečnega življenja, predstavljajo anahronistično sliko rudarskega milieu-ja. Trboveljska dolina, ki so jo nazvali črno zaradi njenega geološkega sestava, ni nič manj črna kakor je nazvana. Kljub svojemu prirodnemu bogastvu je zelo siromašna, ker so siromašne sence, ti ljudje, ki žive v njej. Večino izmed njih čaka doma žena, ki boleha od vodenice in porodne izčrpanosti. Bolna in izčrpana rudarska mati opazuje s skrbnim in slabotnim pogledom svoje anemične otroke, ki se valjajo po hišnem podu in v joku prosijo, da bi jim mati dala kos kruha. Silno težko mora biti rudarjem, ki se vračajo s šihta praznih rok.

Toda v Trbovlju je tako rekoč vsaka druga hiša gostilna in vse žive danes na račun 1500 rudarjev, ki so zaposleni v rudniku. Naj oproste vsi oni, ki mislijo, da te gostilne obstojajo iz istega razloga kakor druge, mestne ali podeželske. One so nujne, ker njihovi gostje mislijo, da so živa zakopana bitja in tako se v splošnem počutijo. Rudar gre v gostilno brezpogojno. Ako bi mu držali moralno pridigo, bi vam dejal, da ste nepravični ali bi vas oklofutal.

Pravo sliko, ki jo je v zadnjem času ustvarila revščina, daje šele rudarsko stanovanje, kjer drži svoje vladarsko žezlo. Ta revščina, okorela in pusta, zapušča v rudarskih rodbinah vsak dan krvava znamenja. Trpe od gladu in bolezni in zadene jih pogosto še večja nesreča, da njihovi očetje, ki so se ponesrečili v rudniku, umirajo v bolnici ali v domačem krogu počasi in mučeniško.

Ta ista revščina daje že nekoliko let beračе, ki se razhajajo po Sloveniji in apatično prosijo za kakšno paro. Ti berači, bivši dostojni rudarji, popijejo vse, kar naberačijo ter lačni in razcapani pozabljajo na svojo družino. Ko jih vidimo se vprašamo: mar niso to trpini z najbolj črnimi duševnimi svojstvi? Ali so oni za ta svojstva sami krivi? — Na to vprašanje morejo odgovoriti oni, ki poznajo psihologijo današnjega brezposelnega delavca, katerega oče je bil rudar in katerega sin bi prav tako moral postati rudar. Usoda takega rudarja se ne more popraviti in se ne bo nikdar popravila, ker je že zgubil zaposlitev, druge pa ne more dobiti. Zato, ko se mu ponudi prilika, pije do mrtvega, da bi pozabil svojo ničevost in zaglušil svojo vest. Toda ta slika naj ne razburi ljudi, ki se pritožujejo na slabo družbeno organizacijo. Nihče tu ne more reči: Obtožujem! Mar je mogel kdo obtožiti zgodovino sveta? Danes ne more nuditi zaščite človek, ki mu je enak, marveč samo človek, ki je vzgojen za to, da bi razumel njegov položaj brezposelnosti ter bi brez utopističnih idej racionalizeral življenje propadlih, težko življenje ljudi, ki so v dnevih konjunkture pozabili na to, da morejo priti nesrečni časi, za katere niso odgovorni kapitalisti, kakor vidimo v konkretnem slučaju.

Trbovlje v številkah.

Od prvega udarca kladiva po črni plasti premoga v svrho eksploatacije je preteklo 135 let. Pravo intenzivno izkopavanje premoga traja že 90 let.

Hodniki trboveljskega premogokopa, danes največjega in tehnično najpopolnejšega rudnika rjavega premoga v Jugoslaviji, merijo preko 40 km, kar pomeni dva dni najbolj naporne hoje pod zemljo.

Kakovost trboveljskega rjavega premoga je mešana in njena srednja vrednost znaša 4.500 kalorij.

Kapaciteta dnevne produkcije znaša približno 300 vagonov premoga.

Kot antipod teh številk sledi:

dnevnica vozača znaša 27.50 Din,
„ kopača „ 32.00 Din,
„ paznika „ 37.50 Din,

Zaposleni rudarji so najsposobnejše rudarske moči, ki so jih izbrali izmed 3000 delavcev ob priliki sukcesivne redukcije pred 3 leti. Srednji efektivni zaslužek enega rudarja znaša v poletni delovni sezoni 200 Din, a v zimski dvakrat več, ker rudniška uprava poleti zniža produkcijo zaradi padca potrošnje premoga na 3 delovne dni v tednu, kar daje 12 do 13 delovnih dni v mesecu.

Potrošene eksplozivne snovi v rudniku gredo na račun delavskih dnevnic, ki trpe poleg tega še visok odbitek za kazni, za razne rudarske ustanove, za bratovsko skladnico in drugo.

Kako velik resnični zaslužek ima rudnik, se ne more reči niti se ne more izračunati, ker se ne ve, koliko proda premoga in po kakšni ceni. Tudi ne moremo oceniti, koliko tisoč ton premoga leži na depou nad trboveljsko železniško postajo. Na vsak način pa trpi rudar škodo, ker davno izkopani, separirani in deponirani premog zgubi zaradi zraka in vremenskih razmer na svoji kakovosti v razmerju z dolžino časa od dneva deponiranja pa do dneva prodaje. Temu ne morejo odpomoči, ker se mora izkopani premog bodisi popolnoma izpostaviti zraku ali pa ga povsem očuvati, t. j. izolirati. Jasno je, da se drugo v praksi zaradi tehničnih nemožnosti ne more izvesti.

Trboveljski rudarji ne verjamejo, da rudniško podjetje ne doseže pozitivne dnevne amortizacije. Mogoče imajo prav. Toda njih teži misel, da so pred nekaj leti s svojim skrajno požrtvovalnim delom bajno obogatili rudniško podjetje, ki je ob tej priliki silno povečalo kapital, sedaj pa svojim delavcem ne proži niti toliko zaslužka, da bi mogli zadovoljiti najnujnejše življenjske potrebe. Zato so rudarji zelo ogorčeni, toda primorani so, da trošijo svoje zadnje moči za malenkosten zaslužek. Nič ne reagirajo razen z majhnimi protesti, ker so uvideli, da z lansko veliko stavko niso dosegli ničesar razen poslabšanega položaja.

Najizbranejši rudarji, ki so ostali po predlanski redukciji, so morali prevzeti delo vsak za dva. Njihova usoda je jasna: napravila bo iz teh rudarjev kader revmatikov in jetičnih nesrečnikov zaradi preobremenjenosti in zaradi slabe prehrane.

Stari rudarji, ki jih je izčrpalo dolgoletno delo in ki jih je moral rudnik obdržati zaradi njihovega velikega poznavanja posla, prenašajo bedo z mirno resignacijo, med tem pa v hiši uničuje njihove rodbine glad in bolezen. Ti stari »knapi« delajo pošteno in brezhibno, kolikor jim dovoljuje starost. Pri delu so požrtvovalni in odlično verzirani v vseh področjih rudarskega posla. Edina njihova slabost je, da se često predajajo alkoholu do skrajnosti. Toda rudnik ne trpi nikake škode, ker so njihovi preizkušeni rudarji pri delu trezni in toliko brezhibni, da rudnik ne bi mogel do take višine in tako hitro eksploatirati premog, za kar je potrebna skrajna sigurnost pod zemljo od mesta, kjer premog izkopavajo, pa do mesta, kjer ga deponirajo. Za sigurnost v trboveljskem rudniku se brigajo ti najstarejši in najizkušenejši rudarji.

(Nadalje)

Ureja odbor. Izdaja konzorcij »Naše misli«. Tiska Narodna tiskarna. Za konzorcij in uredništvo odgovarja Orožen Milan. Za tiskarno odgovarja Fran Jezeršek. Oba v Ljubljani.